

พุทธวิธีส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*

BUDDHIST METHOD FOR PROMOTING CULTURAL TOURISM OF SURAT THANI LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS

พระมหาดิлокัรสมิ ฐิตจาโร (วุฒิยา), สุรพล สุยะพรหม, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

Phramaha Dilokrassme Thitacaro (Vutiya), Surapon Suyaprom, Kiettisak Suklueang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: dilokrassme.vut@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. ศึกษาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และ 3. นำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการประยุกต์ตามหลักสี่ปายะ 4 รูปแบบการวิจัยแบบผสานวิธี ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยแจกสอบถามกับประชาชนในพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 399 คน โดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการ รองลงมาคือ ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจ และด้านศักยภาพในการรองรับตามลำดับ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว พบว่า 1. ปัจจัยองค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านกำหนดแผนงานและกฎระเบียบ ด้านประเมินผลการแก้ปัญหา ด้านพิจารณากิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการชุมชน และ 2. หลักสี่ปายะ 4 ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงตามลำดับดังนี้ อาวาสสี่ปายะ สถานที่เหมาะสม บุคคลสี่ปายะ บุคคลเหมาะสม อาหารสี่ปายะ อาหารเหมาะสม และธรรมสี่ปายะการพูดคุยเหมาะสม 3. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการประยุกต์หลักสี่ปายะ 4 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวมีความสะอาด สะดวก ปลอดภัย สามารถเข้าถึงได้ทุกกลุ่ม มีการดำเนินการปรุงอาหารถูกสุขอนามัย ถ่ายทอดความรู้ด้วยศิลปวัฒนธรรม และสร้างความเข้าใจในคุณค่าอัตลักษณ์ชุมชน

คำสำคัญ: พุทธวิธี; แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; หลักสี่ปายะ 4

Abstract

The objectives of this research article were as follows: 1. To study of cultural tourism management of local administrative organizations in Surat Thani Province 2. To study factors

*Received May 30, 2025; Revised June 20, 2025; Accepted June 26, 2025

affecting the management of cultural tourism attractions by local administrative organizations in Surat Thani Province and 3. To present Buddhist methods for promoting the management of cultural tourism attractions in local administrative organizations in Surat Thani Province by applying the principles of Sappāya 4. The research model used mixed methods: The qualitative research data were collected by interviewing 18 key informants and analyzed by descriptive interpretation. The quantitative research by distributing questionnaires to 399 local people. Statistics used were percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

Findings were as follows: 1. The cultural tourism management of local administrative organizations in Surat Thani Province, overall, was at high level. Each aspect was found to be at high levels, namely, the aspect of attraction and tourist receiving readiness. 2. Factors affecting the management of cultural tourism were found that: 1) factors affecting the management of cultural tourism in 4 aspects were at statistically significant level at 0.01 in the following orders: operational planning and rules and regulations, problem solving evaluation, tourism activities consideration and community management. 2) Sappāya 4 affected cultural tourism management by statistically significant level at 0.01 in the following orders: Avasasappāya; appropriate places, Pukkhalasappāya; Appropriate personnel, Ahara sappāya, appropriate food and Dhammasappāya; appropriate conversation. 3. The cultural tourism management by applying Sappāya 4 was found that the tourist attractions were clean, convenient, safe, accessible by all groups, hygienic food, cultural knowledge dissemination and implanting appreciation of local identity values.

Keywords: Buddhist Method; Culture-Based Tourism Area; The Four Sappāyas

บทนำ

การท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงระดับมหภาคที่เกิดขึ้นทั่วโลก ส่งผลต่อการเลือกท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่เนื่องจากสถานการณ์ที่โลกหมุนเร็ววิกฤตกลายเป็นความปกติใหม่ กระแสการพัฒนาทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างก้าวกระโดด พฤติกรรมผู้บริโภคเริ่มมีลักษณะยืดหยุ่นสูงไม่มีรูปแบบที่ตายตัวและความหลากหลายกระจายตัวเป็นกลุ่มย่อย จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ย่อมเป็นตัวแปรประกอบการกำหนดทิศทางการเติบโตด้านการท่องเที่ยวโลก โดยที่องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nation World Tourism Organization) ได้คาดการณ์ว่า การเดินทางในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วโลกจะฟื้นตัวได้ถึงร้อยละ 80-95 ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับรายงานผลการวิจัยของผลกระทบเศรษฐกิจปี 2566 (2023 Economic Research) ที่จัดทำขึ้นโดยสภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก (World Travel and Tourism Council) ร่วมกับ Oxford Economics ที่คาดว่าจะการเติบโตด้านการท่องเที่ยวโลกจะสูงถึงร้อยละ 95 เมื่อเทียบกับปีฐานซึ่งเป็นปีก่อนเกิดวิกฤตการณ์ระบาดของไวรัส (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวย่อมเป็นที่ตระหนักรู้กันอย่างชัดเจนแล้วว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ฟื้นตัวนั้นยังคงเป็นเครื่องจักรสำคัญที่ขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศทั่วโลก ซึ่งสามารถสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Tourism GDP) ที่ก่อให้เกิดการจ้างงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั่วประเทศเพิ่มขึ้น นอกจากนี้

หน่วยงานท่องเที่ยวหลายประเทศมีการประชาสัมพันธ์โปรโมทการท่องเที่ยว อาทิ การจัดแคมเปญกระตุ้นการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในภูมิภาคของประเทศ แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากหลายประเทศเผชิญภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว มีภาวะค่าครองชีพสูง ซึ่งกระทบกำลังซื้อ รวมทั้งแผนการเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศ จึงทำให้แผนการเดินทางภายในประเทศตามภูมิภาคต่าง ๆ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “การเดินทางคือชีวิต” ซึ่งเมื่อเจาะลึกถึงความต้องการของผู้เดินทางชาวไทย รวมถึงปัจจัยสำคัญที่พิจารณาเมื่อจะออกเดินทาง เพื่อเป็นหนทางหนึ่งในการหลีกเลี่ยงจากชีวิตประจำวันที่น่าเบื่อ เมื่อได้ก้าวเท้าออกจากที่เดิมเพื่อท่องเที่ยวแล้วรู้สึกมีชีวิตชีวามากขึ้นกว่าเดิมและเมื่อได้เดินทางย่อมมีความเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด ด้วยการสร้างตัวตนใหม่และได้สัมผัสกับการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ของตนเองในช่วงแห่งวันพักผ่อน ด้วยแนวคิดที่ผู้คนมีบุคลิกที่แตกต่างออกไปจากเดิม เมื่อออกเดินทางย่อมกระตุ้นให้เกิดความรู้สึก สามารถหลีกเลี่ยงข้อจำกัดต่าง ๆ และเปิดรับบุคลิกภาพใหม่ ๆ ของตนเองได้อย่างเต็มที่ จากวิกฤตการณ์ค่าครองชีพหรือการเข้ามาของเทรนด์ รวยแบบกระซิบ (Stealth Wealth) ที่เป็นกระแสในปีที่ผ่านมาส่งผลให้ผู้เดินทางจะหันมาหาวิธีรัดเข็มขัดเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย แต่ยังคงต้องการยกระดับการท่องเที่ยวให้มีความหรูหราแบบ “ตามสั่ง” หรือ “A La Carte” ผ่านการใช้จ่ายแบบเต็มที่ในทริปสั้น ๆ หรือเลือกที่จะลดค่าใช้จ่ายด้านหนึ่งเพื่อไปเต็มที่กับสิ่งที่ต้องการหรือเพื่อสัมผัสกับประสบการณ์แม้จะเป็นเพียงแค่ช่วงเวลาหนึ่ง

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ถูกสร้างด้วยองค์ประกอบที่น่าสนใจในการสร้างหรือการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่มีลักษณะของความละเอียดอ่อนลึกซึ้งและแตกต่าง ซึ่งเป็นจุดเด่นสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวรูปแบบนี้เป็นที่นิยม อีกทั้ง ยังเป็นการแสดงถึงความสำคัญและแนวทางของการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาประเทศ ทั้งในเชิงสังคมและเศรษฐกิจในมุมมองด้านเชิงเศรษฐกิจจากมิติทางการพัฒนาท่องเที่ยว มองว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีจุดขายเฉพาะในด้านการสร้างรายได้ นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศและระดับภูมิภาค ขณะเดียวกันยังเป็นกลไกและเครื่องมือสำคัญในการรักษาสืบต่อวัฒนธรรมของท้องถิ่นและประเทศให้คงอยู่อย่างทรงคุณค่าและสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มภายใต้ความสมดุลแห่งการพัฒนาที่ควบคู่ในขนาดได้และที่สำคัญได้ทำการเผยแพร่ แสดงถึงตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นที่ประจักษ์จำแนกตามประเภทตามภูมิภาค ดังนั้น นับได้ว่าการท่องเที่ยวจึงก่อให้เกิดความรู้และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความสัมพันธ์เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในท้องถิ่นอื่น ๆ หรือประเทศอื่น ๆ ให้ได้เข้าใจและซาบซึ้งต่อวัฒนธรรมของประชาชนในภูมิภาคเหล่านั้น ย่อมกระตุ้นเตือนให้เกิดการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ อีกทั้งช่วยส่งเสริมเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและประเพณี เอื้อประโยชน์กับคนในชุมชนท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่จากความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม และระบบบริหารสถานที่ท่องเที่ยว โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยท้องถิ่นสร้างเนื้อหาการท่องเที่ยว ตลอดจนการบริหารจัดการเส้นทางและจำนวนนักท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพแหล่งใหม่ ที่กระจายนักท่องเที่ยวสู่เมืองรองหรือชุมชนท้องถิ่นทำให้เกิดเมืองน่าอยู่และน่าเที่ยวไปพร้อมกัน ทั้งนี้ จุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักเดินทางแต่ละคน อาจแตกต่างกันออกไปตามรสนิยมส่วนตัวและความชื่นชอบ แต่ทุกคนมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การเข้าถึงเสน่ห์ของความสามัคคีธรรมตาของท้องถิ่น

สามารถเห็นได้ว่ามูลค่าของเศรษฐกิจท้องถิ่นรอบสถานที่แหล่งท่องเที่ยวย่อมพึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักสามารถนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนได้ ดังที่ จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ให้ความสำคัญโดยมีแผนความเชื่อมโยงสอดคล้องกันในทุกระดับเป็นแผนเดียวกัน (One Plan) และทำงานแบบเครือข่ายร่วมกัน โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาหรือวิสัยทัศน์ว่า “เมืองเกษตรมูลค่าสูง การท่องเที่ยวยั่งยืน สังคมเป็นสุข” ด้วยเหตุด้านพื้นที่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว ทั้งการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความเป็นเอกลักษณ์เมืองเก่า ร่องรอยแห่งอาณาจักรศรีวิชัย มีวัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดกันมา และยังเป็นศูนย์กลางที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาค ใกล้เคียงได้ ทั้งในแถบอันดามันและอ่าวไทย จึงทำให้ในแต่ละปีหรือฤดูกาลจึงมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ ชาวต่างชาติจำนวนมากที่เดินทางมา

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงทำให้การท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีศักยภาพสูงในการแข่งขันระดับ นานาชาติ เพราะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีชื่อเสียง อีกทั้ง ยังมีประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น สวนโมกขพลารามที่เป็นแหล่งปฏิบัติธรรมระดับนานาชาติ ซึ่ง พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวระดับโลกได้ ทำให้มีกระแสนิยมของนักท่องเที่ยว ต่างชาติ ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ที่สอดคล้องกับ ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ดังนั้น จังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมาเพิ่ม โอกาสในการพัฒนากิจกรรมอันเป็นเอกลักษณ์จังหวัด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ หลากหลายในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้พักค้างเป็นระยะเวลาที่ยาวนานได้ และยังขาดความพร้อมในการ บริหารจัดการเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป หรือแม้กระทั่งขาด แคลนบุคลากรที่มีทักษะในการให้บริการที่ได้มาตรฐานมารองรับ โดยเฉพาะทักษะด้านภาษา ด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ และขีดความสามารถด้านการให้บริการในพื้นที่ที่ยังไม่ครอบคลุม จึงทำให้เกิดการกระจุกตัวในบาง จุดของนักท่องเที่ยว ถึงแม้จะมีแหล่งท่องเที่ยวกระจายตัวไปตามอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดก็ตามที่ เหล่านี้ล้วน ส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ (คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2567)

อนึ่ง เมื่อคำนึงถึงเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ประกอบกับความพร้อมด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม ปัญหา ดังกล่าวเหล่านี้ย่อมคลี่คลายได้ ด้วยความเป็นเมืองแห่งประเพณีวัฒนธรรมและมีแหล่งปฏิบัติธรรม คือ สวนโมกขพลาราม ด้วยการนำมุมมองด้านพระพุทธศาสนาที่มองหลักธรรมชาติดำเนินไปหรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มี อิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของบุคคล ต่อความเสื่อมความเจริญของบุคคล ถ้าบุคคลอาศัยอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อม ที่ดีแล้วย่อมก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้มาก ในทางพระพุทธศาสนาปฏิบัติธรรมก็เช่นเดียวกัน สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยเกื้อกูลต่อการประพฤติปฏิบัติธรรมเรียกว่า “สปปายะ” คือ สิ่งสบาย สิ่งที่เอื้อ ต่อการอยู่ดีและการที่จะพัฒนาชีวิตสิ่งที่เหมาะสม อันเกื้อหนุนในการเจริญภาวนาให้ได้ผลดีช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559)

จากความเป็นมาและสำคัญของปัญหา จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ “พุทธวิธีส่งเสริมการ บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดย การศึกษารุ่นนี้ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อให้เห็นถึงแนวทาง การพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยอาศัยหลักธรรมอันเป็นการพัฒนากายและจิตใจ ของทุกภาคส่วน ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาจากองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถนำมาบูรณาการให้เกิด ประโยชน์ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ อันเป็นพื้นฐาน สำหรับการศึกษาวิจัยเชิงลึก และการพัฒนาองค์กรตามโมเดลที่นำเสนอเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของ ประเทศเพื่อสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด สุราษฎร์ธานี

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อยืนยันผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) มีแบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวศึกษาสภาวะการณ์โดยไม่มีการทดลอง

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนในชุมชนของพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 147,042 คน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2567)

2.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณตามสูตรของ Yamane (1973) ได้ขนาดตัวอย่าง เท่ากับ 399 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน โดยกำหนดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางวิชาการและมีประสบการณ์โดยตรง ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 2 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 4 คน กลุ่มผู้เกี่ยวข้องหรือผู้รับบริการหรือผู้ประกอบการ จำนวน 4 คน กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 4 คน และกลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. พุทธวิธีส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการประยุกต์ตามหลักสัพพายะ 4 ควรเป็นอย่างไร

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 องค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยว ตอนที่ 3 หลักสัพพายะ 4 ตอนที่ 4 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตอนที่ 5 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน เพื่อทำการสัมภาษณ์โดยเจาะจง คำตอบเฉพาะเรื่องตามจุดมุ่งหมาย โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามที่ผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในชุมชนของพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมทั้งสิ้นจำนวน 399 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

โดยสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านการบริหารจัดการ รองลงมาคือ ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว และด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมมติฐานที่ 1 องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การพิจารณากิจกรรมการท่องเที่ยว การกำหนดแผนงานและกฎระเบียบ การบริหารจัดการชุมชน และการประเมินผลการแก้ปัญหา อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยว	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.587	.141		11.225**	.000
ด้านการกำหนดแผนงานและกฎระเบียบ (T2)	.198	.031	.293	6.360**	.000
ด้านการประเมินผลการแก้ปัญหา (T4)	.181	.030	.276	6.035**	.000
ด้านการพิจารณากิจกรรมการท่องเที่ยว (T1)	.113	.033	.148	3.393**	.001
ด้านการบริหารจัดการชุมชน (T3)	.109	.034	.148	3.258**	.001

Multiple R = .671^c R² = .451 Adjusted R² = .445 Std. Error = .284

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ ด้านการกำหนดแผนงานและกฎระเบียบ ด้านการประเมินผลการแก้ปัญหา ด้านการพิจารณากิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการชุมชน

ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R²) เท่ากับ .445 แสดงว่า องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวสามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ร้อยละ 44.5 ซึ่งสามารถเขียนในรูปของสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = 1.587 + .198T_2 + .181T_4 + .113T_1 + .109T_3$$

$$Z_y = .293Z_{T2} + .276Z_{T4} + .148Z_{T1} + .148Z_{T3}$$

สมมติฐานที่ 2 หลักสัปปายะ 4 ประกอบด้วย อาวาสสัปปายะ สถานที่เหมาะสม อาหารสัปปายะ อาหารเหมาะสม ธรรมสัปปายะ การพูดคุยนเหมาะสม และบุคคลสัปปายะ บุคคลเหมาะสม อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หลักสัปปายะ 4 ที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.268	.129		9.809**	.000
ด้านอาวาสสัปปายะ สถานที่เหมาะสม (S1)	.218	.029	.305	7.522**	.000
ด้านบุคคลสัปปายะ บุคคลเหมาะสม (S4)	.216	.028	.315	7.594**	.000
ด้านอาหารสัปปายะ อาหารเหมาะสม (S2)	.142	.029	.189	4.857**	.001
ด้านธรรมสัปปายะ การพูดคุยนเหมาะสม (S3)	.102	.027	.158	3.856**	.001

Multiple R=.739^c R²=.546 Adjusted R²=.541 Std.Error=.259

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักสัปปายะ 4 ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ ด้านอาวาสสัปปายะ (สถานที่เหมาะสม) ด้านบุคคลสัปปายะ (บุคคลเหมาะสม) ด้านอาหารสัปปายะ (อาหารเหมาะสม) และ ด้านธรรมสัปปายะ (การพูดคุยนเหมาะสม) ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R²) เท่ากับ .541 แสดงว่า หลักสัปปายะ 4 สามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ร้อยละ 54.1 ซึ่งสามารถเขียนในรูปของสมการได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 1.268 + .218S_1 + .216S_4 + .142S_2 + .102S_3$$

$$Z_y = .305Z_{S1} + .315Z_{S4} + .189Z_{S2} + .158Z_{S3}$$

3. พุทธวิธีส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีดังนี้ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพในการดึงดูดใจ ศักยภาพในการรองรับ และการบริหารจัดการ โดยนำหลักสัปปายะ 4 เป็นพุทธวิธีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้ 1. อาวาสสัปปายะ สถานที่เหมาะสม แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่อยู่ในที่แออัดมีความสะอาด ความปลอดภัย 2. อาหารสัปปายะ อาหารเหมาะสม มีการปรุงอาหารด้วยวัตถุดิบท้องถิ่นถูกหลักสุขอนามัย 3. ธรรมสัปปายะ การพูดคุยนเหมาะสม มีเจ้าหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้โดยวิธีชุมชนด้วยศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และ 4. บุคคลสัปปายะ บุคคลเหมาะสม มีมัคคุเทศก์ถ่ายทอด คุณค่าบริบทอัตลักษณ์ชุมชน นอกจากนี้ ยังนำองค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยวมาเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยการพิจารณา กิจกรรมการท่องเที่ยว การกำหนดแผนงานและกฎระเบียบ การบริหารจัดการชุมชนและการประเมินผลการแก้ปัญหา ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจ โดยการให้ความสำคัญในการรักษาคุณค่าและความโดดเด่นของทางศิลปวัฒนธรรมชุมชน ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ที่มีความ

สะดวกสะอาดปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินด้วยศูนย์บริการ และด้านการบริหารจัดการ โดยที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ รักษาสภาพและซ่อมแซมฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ด้านการบริหารจัดการ ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว และด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ผ่านกรอบความร่วมมือในการท่องเที่ยวระดับภูมิภาคและชุมชนในการรักษาฟื้นฟูพื้นที่ด้านการบริการและด้านสาธารณูปโภค และจัดกิจกรรมรักษาคูณค่าและความโดดเด่นของทางศิลปวัฒนธรรมชุมชนด้วยมาตรการอำนวยความสะดวกปลอดภัยโดยการพัฒนาศูนย์บริการในการเข้าถึงและเข้าชมสามารถรองรับนักท่องเที่ยวด้วยการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ดูแลเอาใจใส่ด้วยมิตรภาพมีความเอื้ออาทรสอดคล้องกับงานวิจัยของภักชดา พูนสุวรรณ (2566) เรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงบูรณาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา พบว่า การส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์ การกำหนดวิธีการบริหารจัดการ ซึ่งส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงบูรณาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา โดยชุมชนเข้าใจกับการจัดการสิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้เกิดการกระจายรายได้ และการมีส่วนร่วมภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการนำอัตลักษณ์เฉพาะที่แสดงถึงรากเหง้าจริงแท้ของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ถูกพัฒนาและต่อยอดให้เป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ที่เชื่อมโยงผลประโยชน์ให้กับชุมชน โดยส่งเสริมกระตุ้นการอนุรักษ์ สืบทอดทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ยั่งยืน รวมถึงส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของเจษฎา ความคั่นเคย (2565) เรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ของกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล พบว่า ศักยภาพและอัตลักษณ์ ด้านการดึงดูดใจมีเอกลักษณ์ระดับชาติที่นักท่องเที่ยวมีความประทับใจมาก ด้านการรองรับ สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก ด้านบริหารจัดการ มีการดูแลรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวระดับดี อัตลักษณ์ทางสังคมมีประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ อัตลักษณ์แห่งสถานที่ ลักษณะบ้านเรือนริมคลอง ริมแม่น้ำและมีได้ทุนสูง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.1 ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ ด้านการกำหนดแผนงานและกฎระเบียบ ด้านการประเมินผลการแก้ปัญหา ด้านการพิจารณากิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการชุมชน ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .445 แสดงว่า การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวสามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ร้อยละ 44.5 สอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช (2564) พบว่า การจัดการท่องเที่ยวประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจด้านการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวกส่งผลต่อการพัฒนาและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ โดยการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดแผนพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากวิถีชุมชนในการวางมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหา ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมชุมชน รวมทั้ง มีการสร้างจิตสำนึกกระตุ้นให้มีความภาคภูมิใจในการรื้อฟื้นอนุรักษ์ประเพณี โบราณสถาน สอดคล้องกับ

งานวิจัยของพระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ (สันยคติทัศน์) (2564) พบว่า การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย ด้านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์และโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ด้านการจัดการทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ด้วยการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมวัฒนธรรมและประชาชนชาวบ้าน

2.2 ด้านหลักสัปปายะ 4 ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ ด้านอวาสาสัปปายะ (สถานที่เหมาะสม) ด้านบุคคลสัปปายะ (บุคคลเหมาะสม) ด้านอาหารสัปปายะ (อาหารเหมาะสม) และด้านธรรมสัปปายะ (การพูดคุยเหมาะสม) ผลการวิเคราะห์หมีสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .541 แสดงว่า หลักสัปปายะ 4 สามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ร้อยละ 54.1 สอดคล้องกับงานวิจัยของวิสิษฐ์ สมบูรณ์ (2565) พบว่า ความสามารถในการเข้าถึงซึ่งสามารถทำนายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ สถานที่ท่องเที่ยวมีการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำที่สะดวกสบาย การให้บริการข้อมูลท่องเที่ยวในออนไลน์ครอบคลุมและเข้าถึงได้ง่าย มีการเชื่อมโยงระบบขนส่งสาธารณะไว้ให้บริการอย่างทั่วถึง มีการปรับปรุงถนน ให้มีความปลอดภัยและได้มาตรฐาน เชื่อมโยงการคมนาคมผ่านระบบล้อ รางและเรือ รวมทั้งให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวทุกสถานะ เช่น ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ทุกเพศ ทุกวัย (Tourism for all) สามารถเข้าถึงด้วยความปลอดภัยและมีเจ้าหน้าที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญถ่ายทอดและสร้างความเข้าใจในบริบทและอัตลักษณ์ชุมชนในด้านคุณค่าและวัฒนธรรมผ่านรูปแบบที่ขบด้วยการเล่าเรื่องประวัติและวิถีพื้นบ้านเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสำราญ ฐานุตโตโม (ประเสริฐซึ่ง) (2561) พบว่า รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงครามโดยกำหนดเป็นแผนงานพัฒนาทักษะด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของบุคลากรเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม อีกทั้งการส่งเสริมให้มีการปรุงอาหารด้วยวัตถุดิบท้องถิ่นและจัดกิจกรรมนำไปเยี่ยมชมแหล่งวัตถุดิบในการทำอาหารนั้นและมีการรับประทานอาหารพร้อมได้สัมผัสกับบรรยากาศการแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกติกา กลิ่นจันทร์แดง (2563) พบว่า อัตลักษณ์ของอาหารท้องถิ่น (Intellectual Property) ในพื้นที่เมืองรองทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ได้แก่ ด้านเทคนิคในการทำ (Technique) ด้านรสชาติ (Flavor) และด้านสูตรอาหาร (Recipe) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตลักษณ์อาหารท้องถิ่น ประกอบด้วย ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ชาติพันธุ์ ประเพณีและความเชื่อ การรับประทานตามฤดูกาล การขาดแคลนวัตถุดิบส่งผลต่อพฤติกรรม การบริโภคอาหาร อีกทั้ง อาหารท้องถิ่นยังถูกนำมาใช้ในการสร้างการรับรู้ในผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น และพื้นที่ (Brand) ให้เกิดความน่าสนใจเพื่อเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว พัฒนาเป็นสินค้าที่ระลึก จัดเป็นเทศกาล เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวและเผยแพร่ทางสื่อสังคมออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญพัทธ์ ภูริพิณินันท์ (2565) พบว่า เครือข่ายการประสานงาน เป็นความจำเป็นของการจัดการท่องเที่ยว จึงต้องประสานการท่องเที่ยวด้วยความเอื้ออาทร ที่จะทำให้เขาได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้รับข้อมูลอย่างทั่วถึงเพื่อเป็นฐานสำหรับการตัดสินใจ และได้รับความสะดวกเมื่อมาท่องเที่ยวตามที่กำหนดไว้ และได้รับการอำนวยความสะดวกทุกขั้นตอน ผ่านการประสานอำนวยความสะดวก ให้เอื้อต่อการมาท่องเที่ยวหรือลดขั้นตอนให้ได้มากที่สุด ซึ่งจะทำให้เกิดประทับใจในการมาเยือน

3. พุทธวิธีส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจการท่องเที่ยว โดยจัดการที่พักที่

ใช้วัสดุกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และร่วมกับเครือข่ายจัดกิจกรรมรักษาคูณค่าและความโดดเด่นทางศิลปวัฒนธรรมชุมชนด้วยมาตรการอำนวยความสะดวกและมีความปลอดภัย 2. ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาศูนย์บริการในการเข้าถึงและเข้าชมสามารถรองรับนักท่องเที่ยวด้วยการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ดูแลด้วยมิตรภาพมีความเอื้ออาทร และ 3. ด้านการบริหารจัดการ ส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ผ่านกรอบความร่วมมือในการท่องเที่ยวระดับภูมิภาคด้วยการมีแผนการดำเนินงาน การเก็บข้อมูลประเมินผลเพื่อปรับปรุงและแก้ไขปัญหา รักษาฟื้นฟูพื้นที่ด้านการบริการและด้านสาธารณูปโภค สอดคล้องกับงานวิจัยของธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ (2560) พบว่า การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีศักยภาพการท่องเที่ยวจากการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว 6As ในการจัดการการท่องเที่ยวที่ดี ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวก ด้านการคมนาคม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้านกิจกรรม ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและด้านรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสำราญ จานุดตโม (ประเสริฐซึ้ง) (2561) พบว่า การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดให้ทั้งชาวไทยและต่างชาติมาเที่ยวชมวัดและโบราณสถาน และโบราณวัตถุ อีกทั้งยังได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน มีการประชาสัมพันธ์ถึงศิลปวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่อดีต ซึ่งแต่ละท้องถิ่นมีศิลปะที่แตกต่างกัน และมีอายุเก่าแก่ จึงต้องมีผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจในการดูแลบูรณะซ่อมแซมให้คงสภาพเดิมได้มากที่สุด ในส่วนของสิ่งปลูกสร้างใหม่ ก็ควรสร้างให้มีรูปแบบที่เป็นศิลปะ ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คำนี้ถึงคุณประโยชน์ทั้งทางด้านการใช้งานและรองรับนักท่องเที่ยวโดยมีหลักสัปปายะ 4 เป็นพุทธวิธีนำไปสู่การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ 1. อาวาสสัปปายะ (สถานที่เหมาะสม) โดยมีการดำเนินการให้นักท่องเที่ยวทุกสภาวะเข้าถึงด้วยความปลอดภัย และนำเทคโนโลยีมาให้ความรู้ประวัติสถานที่ตามธรรมเนียมโบราณ 2. อาหารสัปปายะ (อาหารเหมาะสม) มีดำเนินการให้ร้านบริการมีการปรุงอาหารตามหลักสุขอนามัย กิจกรรมเดินทางสู่แหล่งวัดดูศิลปอาหารพื้นบ้าน 3. ธรรมสัปปายะ (การพูดคุยเหมาะสม) ดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวมีเจ้าหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยภาษาต่าง ๆ ในการสื่อสารที่อ่อนโยน มีน้ำใจและรู้จักให้ด้วยศูนย์ประสานงาน และ 4. บุคคลสัปปายะ (บุคคลเหมาะสม โดยให้แหล่งท่องเที่ยวมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและส่งเสริมนักเรียนให้มีทักษะการสื่อสารที่ขอบด้วยการเล่าเรื่องประวัติและวิถีพื้นบ้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของมนัส พิพัฒนนันท์ (2565) พบว่า กระบวนการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยววิถีธรรมภายใต้ฐานวิถีชีวิตใหม่ ด้วยการบูรณาการหลักสัปปายะ ประกอบด้วยการทำงานร่วมกันเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้ เช่น องค์ประกอบของการท่องเที่ยว คือ ด้านราคา ด้านความปลอดภัย ด้านที่พัก ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านอาหาร ด้านการเดินทาง ด้านมัคคุเทศก์ และด้านของฝากของที่ระลึก ซึ่งมีการบูรณาการด้วยหลักสัปปายะในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีธรรม ด้วยสถานที่ วัดดูสิ่งของที่เหมาะสมเกื้อกูล อำนวยความสะดวก เหมาะแก่การทำการกิจกรรม จิตใจในตั้งมั่นในการทำความดี เช่น การบำเพ็ญเพียร การทำกรรมฐาน อันสนับสนุนการเรียนรู้ช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้มากขึ้นและช่วยพัฒนาชีวิตคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นตัวอย่างเช่น ด้านราคามีความสอดคล้องกับอาวาสสัปปายะ (ที่อยู่อาศัยสบายสะอาด) โคจรสัปปายะ (มีแหล่งอาหาร แหล่งปัจจัย 4 ที่บริบูรณ์) โภชนสัปปายะ (มีอาหารเพียงพอ พอดีสำหรับตน) อุตุสัปปายะ (กาลเวลา สภาพแวดล้อม) และอิริยาปสัปปายะ (การเคลื่อนไหวของร่างกาย) เป็นต้น โดยนำการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมาเป็นพื้นฐานผสมผสานกับหลักธรรมเพื่อให้เกิดการส่งเสริมที่ดีเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้ 1. การพิจารณากิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมที่ดึงดูดเด่นทางด้านวัฒนธรรมควบคู่กับการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีชีวิต 2. การกำหนดแผนงานและกฎระเบียบ กำหนดวิธีการและระเบียบ

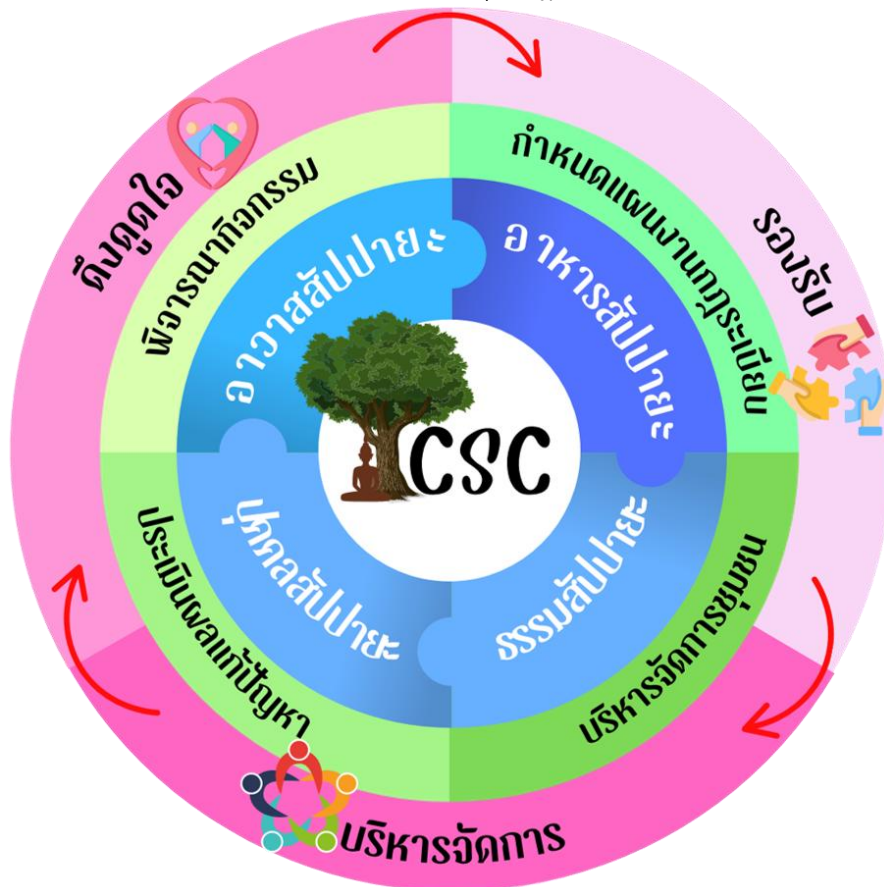

ปฏิบัติที่เกิดขึ้นจากวิถีสหประชาชาติ 3. การบริหารจัดการชุมชน นำเทคโนโลยีมาส่งเสริมประชาสัมพันธ์เอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะชุมชน และ 4. การประเมินผลการแก้ปัญหา ร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องวางมาตรการป้องกันแก้ไขฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว กระตุ้นให้มีความภาคภูมิใจ

สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับพุทธวิธีส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพดังกล่าวสามารถอธิบายองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยดังนี้

C หมายถึง Tourism Management Components องค์ประกอบการจัดการท่องเที่ยว คือ 1. การพิจารณากิจกรรม 2. กำหนดแผนงานกฎระเบียบ 3. บริหารจัดการชุมชน และ 4. ประเมินผลแก้ปัญหา

S หมายถึง Sappāya พุทธวิธีด้วยหลักสี่ป่ายะ 4 ความเหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ 1. อาวาสป่ายะ (สถานที่เหมาะสม) 2. อาหารป่ายะ (อาหารเหมาะสม) 3. ธรรมป่ายะ (การพูดคุยที่เหมาะสม) และ 4. บุคคลป่ายะ (บุคคลเหมาะสม)

C หมายถึง Cultural Attraction แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ 1. ศักยภาพในการดึงดูดใจการท่องเที่ยว 2. ศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว และ 3. การบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยแนวคิด “หนึ่งท้องถิ่น หนึ่งอัตลักษณ์” (1 Locality, 1 Identity) ให้เป็นจุดขายสำคัญของแต่ละพื้นที่
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายทำแผนที่เชิงยุทธศาสตร์ (Road Map) เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญในพื้นที่ด้วยกิจกรรมหรือรูปแบบการให้บริการ
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสร้างจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวด้วยแนวคิด “ผู้มีหน้าที่ต่อพื้นที่และชุมชน”
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมให้ครอบคลุมมิติสาธารณสุข ความเท่าเทียมและความยั่งยืน
5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดกิจกรรมสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนด้วย “ประสบการณ์ทางวัฒนธรรม” เช่น การแสดงพื้นบ้าน มโนราห์ หนังตะลุง การปฏิบัติธรรม หรือแม้แต่การน้อมสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น
6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาแปรรูปสร้างผลิตภัณฑ์ธุรกิจท้องถิ่นให้เกิดการกระจายรายได้แก่ประชาชนในชุมชน
7. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการอนุรักษ์ซ่อมแซมฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม พื้นบ้านและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาเป็นข้อเสนอแนะตามตัวแปรที่ได้ศึกษาดังนี้

1. ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดกิจกรรมที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นภายในแหล่งวัฒนธรรมและบริเวณใกล้เคียง
2. ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการดำเนินการให้ภาคีเครือข่ายท่องเที่ยวและภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน ให้คำปรึกษาด้านนโยบายงบประมาณ และบุคลากรเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. ด้านการบริหารจัดการ- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากท้องถิ่นในการเข้ามาแก้ปัญหาหลักต่อการจัดการการท่องเที่ยว
4. ด้านการพิจารณากิจกรรมการท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ที่น่าจดจำในแหล่งท่องเที่ยว
5. ด้านการกำหนดแผนงานและกฎระเบียบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดเวทีสร้างความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน
6. ด้านการบริหารจัดการชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการกำหนดราคาสินค้าและบริการในสถานที่ท่องเที่ยวโดยเกิดประโยชน์แก่ชุมชน
7. ด้านการประเมินผลการแก้ปัญหา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการอธิบายถึงความจำเป็นและกระบวนการที่สร้างความเข้าใจอย่างถูกต้อง เมื่อในที่ประชุมมีความคิดเห็นต่างเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว
8. ด้านอาวาสสัปปายะ สถานที่เหมาะสม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการดำเนินการให้มีเส้นทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่มีความสะดวกสบายและได้มาตรฐานสากล
9. ด้านอาหารสัปปายะ อาหารเหมาะสม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการดำเนินการให้ร้านบริการด้วยอาหารที่หลากหลาย รวมทั้งอาหารที่มีรสชาติพื้นถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สะอาดถูกสุขลักษณะ

10. ด้านธรรมสัปปายะ การพูดคุยเหมาะสม องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีเจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีทักษะความรู้เพื่อให้ข้อมูลและการสื่อสารได้ถูกต้อง

11. ด้านบุคคลสัปปายะ บุคคลเหมาะสม องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีเจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีความพร้อมในการต้อนรับด้วยความเป็นเจ้าบ้านที่ดีแก่นักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อจะได้นำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากงานวิจัยในแถบกลุ่มประเทศอาเซียนเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนของไทย

เอกสารอ้างอิง

กติกากา กลิ่นจันทร์แดง. (2563). อัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในเมืองรองทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2567). ข้อมูลจำนวนองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นแยกรายจังหวัด. สืบค้น 19 มกราคม 2567, จาก <https://nlc.dla.go.th/public/orgInfo02.do>

คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดสุราษฎร์ธานี สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2567). แผนพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี (พ.ศ. 2566 - 2570) ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. สืบค้น 27 กันยายน 2567, จาก <https://www.suratthani.go.th/home/>

เจษฎา ความคั่นเคย. (2565). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ของกลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและโรงแรม). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช. (2564). รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธนรัตน์ รัตนวงศ์ธระ. (2560). แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

ธัญญพัทธ์ ภูริพิณสินธ์. (2565). พุทธวิถีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปัทมาวดี วงษ์เกิด. (2564). การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ช้างสุรินทร์ (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต).
- พระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญโญ (สันยคติทัศน์). (2564). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย (ดุขฎิณิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุขฎิณิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสำราญ ฐานุตโตโม (ประเสริฐซึ่ง). (2561). การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุขฎิณิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร์ดุขฎิณิบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรศศิ เรืองมณีญาติ. (2566). การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกโดยการประยุกต์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา (ดุขฎิณิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุขฎิณิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภักชดา พูนสุวรรณ. (2566). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงบูรณาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา (ดุขฎิณิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุขฎิณิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มนัส พิพัฒน์นันท์. (2565). รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยววิถีธรรมภายใต้ฐานวิถีชีวิตใหม่ (ดุขฎิณิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ดุขฎิณิบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฤทธิจักร จันทิมา. (2565). แนวทางการพัฒนาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือแบบยั่งยืน (ดุขฎิณิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร์ดุขฎิณิบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิสิทธิ์ สมบูรณ์. (2565). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ดุขฎิณิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุขฎิณิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). สถานการณ์การท่องเที่ยวโลก. รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว, 4(2), 1-3.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis (3rd ed.). New York: Harper & Row.

